

مغرب فی کتاب

گزارش ویژه

سال اول، شماره پنجم و ششم، ۱۳۸۵

باید گفت استدلالهایی از این گونه که مثلاً «چون در کارنامه‌ام جای فلان اثر خالی بود، بدون در نظر گرفتن نیاز مخاطب، به چاپ اثری اقدام کردم» چندان موجه و پسندیده به نظر نمی‌رسد!

۲. از ترجمه اثیرالملک نیشابوری و البنداری تا

ترجمه دیک دیوس

شاهنامه از گذشته تا امروز در میان ملل مختلف طرفداران بی‌شماری دارد و از این رو افراد زیادی به ترجمه آن همت گماشته‌اند. به استناد کتاب ارجمند کتاب‌شناسی شاهنامه اثر آقای ایرج افشار شاهنامه تا سال ۱۳۵۵ شمسی ۲۴۵ بار به ۲۷ زبان زنده جهان ترجمه شده است. به اعتبار بسیاری از پژوهشگران قدیمی‌ترین ترجمه شاهنامه به زبان عربی است که مترجم آن قوام‌الدین فتح بن علی بن محمد اصفهانی معروف به البنداری است. قدیمی‌ترین نسخه این ترجمه در سال ۶۷۵ هـ. استنساخ شده و در برلین نگهداری می‌شود. این ترجمه در تصحیح اصل شاهنامه یکی از مراجع عمده مصححان بوده است. شاهنامه یا شاهنامه بنداری را محقق مصری، عبدالوهاب عزّام، با استفاده از پنج نسخه (دو نسخه ناقص کمبریج و ترکیه و نسخه کامل برلین و دو نسخه کامل ترکیه) در سال ۱۹۳۲

۱. اختیار معرفة الرجال المعروف برجال الکشی.

شیخ الطائفة ابن جعفر محمد بن الحسن الطوسی (۴۶۰ هـ). تحقیق: جواد القیومی الاصفهانی. مؤسسة النشر الاسلامی التابعة لجماعة المدرسين بقم المشرفة. الطبعة الاولى. ۱۴۲۶ هـ. ق. ۶۸۴ صفحه. فهرست عام رجال کتاب.

تاکنون سه مرتبه رجال کشی به شکل چاپی، در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفته است (چاپ مرحوم مصطفوی، چاپ وزارت ارشاد اسلامی و چاپ افست مصطفوی؛ که این دو مورد پایانی در همین سالها اخیر منتشر شده است). مصحح اثر در آغاز، در مقدمه‌ای مختصر اندکی از شیخ طوسی، مشایخ و شاگردانش نوشته و سپس آورده است که پس از تصحیح و تحقیق کتب «رجال شیخ طوسی»، «فهرست شیخ طوسی»، «رجال برقی» و «خلاصه علامه حلی»، در صدد تصحیح کتاب مورد بحث هم بوده است که البته چون به نسخه کهن ملکی علامه مصطفوی (که خود درچاپش لحاظ کرده بود) دست نیافته، به ناچار همان چاپ مصطفوی را اصل قرارداد و با نسخه محقق خوئی (در معجم رجال الحدیث) و نسخه محقق داماد مقابله کرده و به چاپ آن اقدام کرده است.

[گر چه وظیفه این نوشته اقتضا نمی‌کند، ولی

تصحیح و چاپ کرده است و در سال ۱۳۸۲ هـ . ش. عبدالمحمد آیتی آن را به فارسی برگردانده است، اما استاد محمدرضا شفیعی کدکنی در مقاله محققانه‌ای که در خلاصه مجموعه مقالات همایش فردوسی در مشهد به چاپ رسیده است، می‌نویسد:

اخیراً از طریق کتاب المحمّدون من الشعراء به خبری برخوردارم که بر اساس کتاب الوشاح ابوالحسن علی بن زید بیهقی، اثیرالملک نیشابوری یعنی محمد بن اسماعیل بن حسین الدّهان در حدود یکصد سال قبل از بنداری شاهنامه را به عربی ترجمه کرده بوده و به همین اعتبار در کتب ادب به «معرّب شاهنامه» شهرت داشته است. بنا به تصریح بیهقی این اثیرالملک از متصرفین بیهق و مردی فاضل بوده و شاهنامه را به الفاظی درست به عربی ترجمه کرده بوده است. بنا بر این خبر باید کهن‌ترین ترجمه شاهنامه را تا کنون همین ترجمه اثیرالملک نیشابوری دانست که در نیمه اول قرن پنجم در حدود ناحیه بیهق صورت گرفته است.

دو ترجمه از جدیدترین ترجمه‌های شاهنامه ترجمه خانم هلن زیمرن و ترجمه آقای دیک دیویس به زبان انگلیسی است. این ترجمه شاهنامه را انتشارات پنگوئن در ۹۲۸ صفحه به چاپ رسانده است.

۳. الفوائد الطریفة. العلامة المولی عبدالله الافندی الاصفهانی. المحقق: السید مهدی الرجائی. کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی(ره). قم. الطبعة الاولى. ۱۳۸۵ ش / ۱۴۲۷ ق. ۷۲۸ صفحه.

طریفه کتابی است جُنگ مانند دارای فواید فراوان رجالی، تاریخی و نسخه‌شناسانه از یکی از بزرگ‌ترین کتابشناسان مسلمان قرن ۱۲ هـ، میرزا عبدالله افندی، صاحب اثر پر ارج «ریاض العلماء». از این کتاب دستنویس منحصر به فرد در کتابخانه آیه الله العظمی مرعشی (ره) به شماره ۱۳۱۶۸ باقی است که نسخه به خط مؤلف اثر است و چون مؤلف برای بهره بردن شخصی آن را تهیه کرده، از سواد به بیاض نیامده و

همین امر کار تصحیح را بسیار دشوار کرده بوده است اگر این که مثلاً تصحیح ریاض العلماء هم که مهم‌ترین اثر مؤلف است و به بیاض هم آمده بود. روندی بسیار مشکل را پشت سر گذارده) خوشبختانه مصحح که از دانشمندان فاضل روزگار ما در عرصه رجال و انساب است و عمری را با نسخه‌های خطی در تماس بوده، به پیشنهاد دکتر سید مرعشی به تصحیح این کار روی آورده و با تحمّل مشقتهای آن (خواندن درست دستنویس) به گوهری ارزنده را در دسترس همگان گذارده است.

در کتاب حاضر مطالب فراوانی هست: از اطلاعات تاریخی و چکیده نویسی از کتب تاریخی (چون تاریخ مسعودی و مناقب ابن شهر آشوب ...) گرفته تا پراکنده‌هایی درباره رجال و سلسله اسناد فلان کتاب حدیثی وقتی بسیاری اطلاعات از نسخه‌هایی که خود مؤلف در سرزمین‌های مختلف اسلامی دیده و در ریاض العلماء هم ذکر آنها بسیار است. متأسفانه کتاب فهرست رجال، کتابها و امان ندارد که اگر می‌داشت استفاده از آنها در فرصت کم چند برابر می‌شد امید که در چاپهای بعدی افزوده شود.

۴. انیس التجار. ملا محمد مهدی نراقی (تألیف در ۱۱۸۰ هـ در کاشان). پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، واحد احیاء آثار اسلامی. بوستان کتاب قم. چاپ اول. ۱۳۸۳ ش. ۳۹۴ صفحه. [بدون فهرست راهنما]

این اثر، کتابی دیگر (گویا سومین) از مجموعه هشت جلدی آثار ملامحمد مهدی نراقی است که گویا بنابراین است که به تدریج وارد بازار نشر شود (چرا که تاریخ انتشار کتاب ۱۳۸۳ ش چاپ شده. ولی در مقدمه کتاب آمده که چهارمین اثر از مجموعه هشت جلدی آثار نراقی است که منتشر می‌شود در حالی که چنین نیست و پس از تذکرة الاحباب و تحفه رضویه این اثر سومین است) کتابی است در فقه، به فارسی شامل کلیه ابواب معاملات که برای استفاده عموم مردم به ویژه اهل تجارت، در ۷ باب اصلی تألیف شده است.

انیس التجار پیش از این سه بار، به سالهای ۱۳۱۷،

۱۳۲۹ و ۱۳۴۹ ق چاپ شده بود. در این اثر چاپ نخستین و آخرین و نیز نسخه کتابخانه وزیری یزد بهره برده شده است.

۵. بازنویسی متن شاهنامه

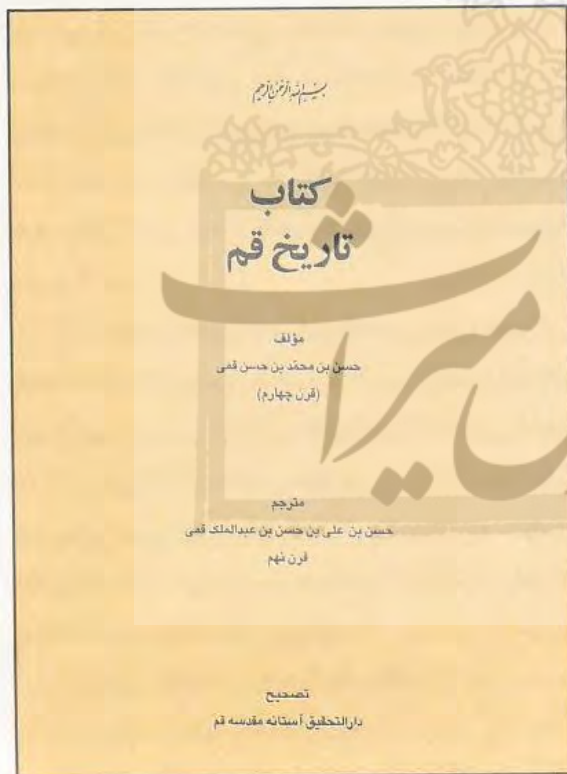
انتشارات میراثبان (۱۳۹۱) وابسته به مرکز پژوهشی میراث مکتوب، طرح بزرگ بازنویسی متون کهن را به نثر ساده و روان فارسی، که همان کارنامه دانشوران ایران و اسلام بود، ادامه می‌دهد. از این مجموعه تا شماره فروست ۹۲ منتشر شده بود.

بازنویسی شاهنامه در ۸ جلد به مناسبت همایش متن پژوهی در شیراز از سوی این انتشارات منتشر گردید. دکتر منصور رستگار فسایی استاد سابق دانشگاه شیراز با نثری ساده و روان و شیوا برای جوانان این اثر را بازنویسی کردند.

۶. با فردوسی، سلوک صوفیانه تا دیار سیمرغ، کتابی است که در سال ۱۳۷۹ بنیاد معرفتی جوهره آن را در پاریس منتشر کرده است. دکتر سید مصطفی آزمایش

نویسنده این اثر در فصل سوم موضوعات زیر را که تا حدی درباره فردوسی و اندیشه او تازگی دارد، آورده است. تفکر فلسفی یا سلوک طریقتی، فردوسی و طریق درویشی، تشیع صوفیانه فردوسی، اجزای جهان بینی فردوسی، تشیع صوفیانه فردوسی، اجزای جهان بینی فردوسی، حکمت وحدت وجود، انسان و خلاقیت الهی، علم لذتی و تعالیم انبیا و اولیاء احادیث نبوی مورد استفاده فردوسی در اثبات تشیع، اجازه ارشاد و فرمان راهنمایی، خواب در شاهنامه، وسعت مشرب و مدارای فردوسی، به خواب دیدن شیخ ابوالقاسم کورکانی فردوسی را پس از مرگش.

۷. تاریخ قم. حسن بن محمد بن حسن قمی (قرن چهارم). مترجم: حسن بن محمد بن حسن بن حسن بن عبدالملک قمی (قرن نهم). تصحیح دارالتحقیق آستانه مقدسه قم. حضرت فاطمه معصومه علیها السلام و مکانت فرهنگی قم. مجموعه آثار شماره (-). چاپ اول. بهار ۱۳۸۵. ۴۴۶ صفحه.

این کتاب فوق العاده ارزشمند که قبلاً به تصحیح مرحوم سید جلال الدین طهرانی چاپ شده بود اینک به طرز جدیدی و البته بدون فضیلتی بر چاپ قبلی عرضه شده و تنها در مقدمه چهار صفحه‌ای غیر تحقیقی آن آمده است که با یک نسخه خطی اثر که مورد استفاده مرحوم طهرانی قرار نگرفته مقابله شده و آن نسخه‌ای است از کتابخانه آستان حضرت معصومه (س)، به شماره (۲- ۱۲۴). (به نظر نسخه‌ای باشد که در فهرست کتابخانه آستان، تألیف مرحوم دانش پژوه، ص ۸۵، به شماره (۴: ۳۷ - ۶۰۱۰) معرفی شده، که اگر آن باشد نسخه‌ای است جدید مورخ ۱۳۰۰ هجری). در فهرست آثار کنگره که در ویژه‌نامه «حرم اهل بیت علیهم السلام» (شماره ۴) آمده بود این اثر به تحقیق محمدباقر بابانیا معرفی شده بود در حالی که اکنون فقط در مقدمه دبیر کنگره بر اثر، (و نه بر روی جلد کتاب و در شناسنامه کتاب) نام ایشان آمده است. به نظر می‌رسد چاپ مجدد این اثر ارزشمند به شکل کنونی نه تنها هیچ افتخاری ندارد، که مایه تشویر است.

۷. تحفه رضویه. ملا محمد بن ابی ذر نراقی. پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، واحد احیاء آثار اسلامی. بوستان کتاب قم. چاپ اول. ۱۳۸۴ ش. قیمت ۴۸۰۰ تومان. ۵۹۲ صفحه. فهرس پس از برگزاری کنگره بزرگداشت ملامحمد مهدی نراقی در ۱۳۸۰ ش، تصمیم به نشر آثار او گرفته شد که هشت کتاب زیر را شامل می‌شود:

- ۱ - سیف الامه و برهان المله (کلام)
 - ۲ - تحفه رضویه (فقه فارسی)
 - ۳ - تذکره الاحباب (فقه فارسی) (چاپ شده . ر. ک آینه میراث، ش ۳۱ - ۳۰، ص ۴۰۹)
 - ۴ - انیس التجار (فقه فارسی)
 - ۵ - انیس المجتهدین (اصول فقه)
 - ۶ - اساس الاحکام (اصول فقه)
 - ۷ - مناهج الاحکام (اصول فقه)
 - ۸ - مفتاح الاحکام (اصول فقه)
- تحفه رضویه دومین اثر از طرح مزبور است که چاپ

می‌شود و شامل تمامی ابواب طهارت و صلاة است. مولف آن را به مناسبت این که در مشهد الرضا تألیف شده تحفه رضویه نامیده است. در تصحیح این اثر از نسخه‌های کتابخانه‌های وزیری یزد، ملک تهران و آیه الله العظمی مرعشی قم بهره برده شده است. مولی احمد نراقی (فرزند مؤلف) هم بر این کتاب حاشیه زده است که در تصحیح حاضر به تمامی نقل شده است در ابتدای کتاب مقدمه سید خلیل عابدینی (ناظر علمی و ویراستاری اثر) آمده و پس از ارائه نمونه تصویر نسخه‌های خطی مورد استفاده، متن آغاز و از صفحه ۵۹۲ هم فهرس آیات، احادیث، معصومین و اعلام دیده می‌شود.

۸. تذکره سلطانعلی، تصحیح افشین عاطفی، تهران، انتشارات نسیم حیات، ۱۳۸۴، ۸۸ ص رقعی. سلطانعلی فرزند امام محمدباقر (ع) است که به دعوت مردم کاشان برای ارشاد به این خطه آمد، اما از احوال او اطلاع چندانی در دست نیست، جز این که یکی از معتقدان وی در سال ۹۳۳ رساله مختصری در چگونگی آمدن وی به فین و ماجراهایی که بر او گذشته، نوشته است. همچنین رساله دیگری در شرح حال وی و سادات مشهد اردهال وجود دارد که حاوی نکاتی است که در منابع دیگر یافت نمی‌شوند. چاپ این دو رساله از جمند اقدامی درخور ستایش است.

۹. تذکره شاعران فارسی سرا، سیداحمد حسینی اشکوری. مجمع ذخائر اسلامی. قم، ۱۳۸۵ ش، ۱۴۲۶ ق. ۲۴۱ صفحه. فهرست الفبایی شاعران. کتابی است در برگیرنده نام شاعرانی که در تذکره‌های فارسی یادی از آنان نشده و مؤلف ذکری از ایشان در کتابها و یا منابع خطی دیده است و یا عالمان و دانشمندانی که به شاعری شهره نیستند ولی اشعاری از ایشان باقی است. نظم کتاب، الفبایی و بر اساس تخلص، شهرت و یا نسبت جغرافیایی شاعران است و درباره هر یک مطلبی به اختصار آورده و به نمونه‌ای از نظم او بسنده شده است (در این کتاب به منابع مورد مراجعه

درباره هر شاعر ارجاعی داده نشده و اصلاً مشخص نیست هر مطلب از کجا نقل می‌شود و از این نظر شبیه اثر دیگر مؤلف دانشمند آن، «تراجم الرجال» است.

این کتاب با مقدمه مختصر مؤلف، و پس از آن مقدمه «علامه ادیب سید ناصر میبیدی» در معرفی اثر و جایگاه آن در میان کتابهای ادبی و تذکرها و مختصری درباره مؤلف محترم آغاز و سپس تا ص ۲۴۱ متن کار و تا ص ۲۵۶ فهرست نام شاعران دیده می‌شود.

در تدوین کار، به فرهنگ سخنوران خیامپور، سخنوران نامی معاصر ایران از سید محمدباقر برقی و تذکره شعرای اصفهان از سید مصلح الدین مهدوی مراجعه شده است.

۱۰. ترجمه الحاوی رازی - فرهنگستان علوم

پزشکی جمهوری اسلامی ایران در راستای اهداف خود که یکی از آنها زنده نگه داشتن نام بزرگان عرصه پزشکی اسلام و ایران است و در جهت اعتلای نام یکی از مهمترین پزشکان این سرزمین، محمد بن زکریای رازی اقدام به انتشار ترجمه فارسی دو جزء از این کتاب، به ترتیب بخش (جزء)های بیستم و یکم این کتاب که درباره معرفی داروهای مفرد می‌باشد در دو مجلد نموده است. این ترجمه به وسیله دکتر سلیمان افشاری پور پزشک ساکن شیراز پدید آمده است.

کتاب شامل پنج بخش، به ترتیب مقدمه کوتاه دکتر ایرج فاضل ریاست فرهنگستان علوم پزشکی، مقدمه دکتر علی اکبر ولایتی رئیس گروه طب اسلامی - طب سنتی این فرهنگستان درباره زندگی و معرفی نسخه‌های خطی موجود از کتاب الحاوی، مقدمه مترجم و متن ترجمه کتاب است، در پایان نیز فهرستی از نام گیاهان معرفی شده در متن کتاب آمده است. کتاب رویهم رفته در دو مجلد شامل حدود هفتصد صفحه بوده و در قطع رحلی به چاپ رسیده است.

اگر چه مترجم محترم سعی نموده گزارشی در مورد روش و چگونگی انجام کار ترجمه به دست دهد اما به نظر می‌رسد چند نکته ناگفته باقی مانده است. از جمله

اینکه چرا این بخش از کتاب ترجمه شده و دلیل رجحان این بخش بر دیگر بخش‌های کتاب چه بوده است. همچنین، مترجم در مقدمه خود آورده که ترتیب چاپ شده کتاب را در ترجمه فارسی به هم زده است (ترجمه فارسی از روی چاپ عربی این گرفته است). بنابراین ترجمه فارسی در بسیاری از جایها با متن اصلی هماهنگ نیست و جابجایی‌های بسیاری در آن پدید آمده است. مترجم محترم دلیل این کار را جلوگیری از تکرار نام داروها در جاهای مختلف و کنار هم و یکجا آوردن آنها ذکر کرده است. اما این دلیلی کافی برای دست بردن در ترجمه یک متن کلاسیک مربوط به یک هزار سال پیش به نظر نمی‌رسد. یکاش مترجم شرح بیشتری برای این کار خود داده است.

۱۱. جلال حکمت و عرفان (یادنامه استاد علامه

سیدجلال الدین آشتیانی)

به اهتمام محمدجواد صاحبی، نشر احیاگران، قم، ۱۳۸۴، ۴۷۲ ص

«استاد سید جلال الدین آشتیانی، از شمار ستارگان فرزانه آسمان دانش و فرهنگ ایرانی است که جلوه جلال معرفت او از مرزهای جغرافیایی این مرز و بوم فراتر رفته و افق سرزمین‌های دیگر را نیز روشن کرده است. این اندیشور سترگ که وارث دانش و اندیشه حکیمان و متألّهان بزرگی چون ابن‌سینا، صدر المتألّهین شیرازی، و محیی الدین عربی است، نه تنها احیاگر و مصحح آثار آنان، بلکه شارح منتقد و مدافع معتقد جریان تفکر عقلی و اشراقی تاریخ اسلام بوده و با جدیت تمام با تحجر فکری به مبارزه پرداخته و به پیشرفت فکر و فرهنگ اسلامی کمک شایانی کرده است» (از مقدمه مؤلف)

این کتاب در شش فصل نگاشته شده است. فصل اول زندگی‌نامه و آثار و تألیفات و مقالات استاد را به خود اختصاص داده است. فصل دوم برگزیده‌ای از مقالات استاد، شامل مقاله‌ای در رثای امام خمینی (ره)، ختم ولایت در اندیشه ابن عربی و پیرامون نقد تهافت غزالی

و ... فصل سوم گفت و گویی علمی با استاد است که بعضاً در *کیهان/اندیشه* و *کیهان فرهنگی* به طبع رسیده است. فصل چهارم نامه‌های استاد است یا نامه‌هایی است که به استاد نوشته شده از جمله مکاتباتی با استاد مرحوم همایی. فصل پنجم به بررسی دیدگاهها و اندیشه‌های عرفانی استاد آشتیانی اختصاص یافته و فصل ششم شامل نامه‌هایی است به خط زیبای استاد. روحش شاد و یادش گرامی.

۱۲. جواهر الاسرار و زواهر الانوار، کمال‌الدین

حسین بن حسن خوارزمی، مقدمه و تصحیح و تحشیه دکتر محمدجواد شریعت، تهران، اساطیر، ۱۳۸۴، ۴ جلد، ۱۹۷۰ ص.

مثنوی معنوی مولانا جلال‌الدین محمد بلخی از همان زمان سرایش در نیمه دوم سده هفتم، توجه محققان و بویژه عارفان را به خود جلب کرد، که بر آن شرح‌های گوناگون از دیدگاه‌های مختلف نوشتند. یکی از این شرحها «گوهرهای رازها و گلهای روشناییها»، نوشته کمال‌الدین حسین خوارزمی است که در سال ۸۴۰ ق شهید شده است، و کتابش اولین شرح مثنوی به حساب می‌آید. البته در این کتاب فقط سه دفتر مثنوی شرح شده و مؤلف فرصت شرح سه دفتر دیگر را نیافته است. کتاب با مقدمه‌ای مفصل برای تفهیم اصول عرفان اسلامی آغاز می‌شود.

۱۳. خلاصه الحیات به همت مرکز تحقیقات

فارسی ایران و پاکستان چاپ و منتشر شد. این کتاب با ۳۶۰ صفحه در شمارگان ۵۰۰ نسخه به چاپ رسیده است.

تألیف این کتاب توسط مرحوم «احمد قاضی بن نصرالله تتوی» انجام شده که دکتر «عصمت نسرن» آن را تصحیح کرده است.

احمد بن قاضی نصرالله تتوی یا (تهتهوی) سندی معروف به قاضی‌زاده از افاضل مورخان امامیه است که پدرش قاضی تته (تهتهه) و رئیس سند و از تابعان

ابوحنیفه و هواخواهان پسر هند بوده است. تهتهه منسوب به سند است که در آن زمان بین بلاد هند، کرمان و سجستان بوده و در زمان حاضر یکی از ایالات پاکستان امروزی است.

از این مؤلف آثاری همچون رساله در تحقیق تریاق فاروق، اخلاق، اخلاق حکما مسمی به خلاصه الحیات (کتاب حاضر) که ناتمام مانده است، رساله در اسرار الحروف و رموز اعداد به ترتیب کتاب المفاحص باقی مانده است.

تاریخ الفی که در سال ۹۹۳ هجری قمری به امر اکبر شاه تألیف شد و نقیب خان و عبدالقادر بدایونی و جعفر بیگ آصف خان در تهیه آن نقش داشتند و در دو جلد بزرگ به زبان فارسی نوشته گردید و به نام سلطان جلال‌الدین محمد اکبرشاه موسس اکبرآباد هند تألیف نمود، از دیگر آثار مرحوم قاضی تتوی است.

کتاب خلاصه الحیات در تاریخ سرگذشت علم حکمای باستان شامل بر یک مقدمه، پنج فتح، دو مقصد و یک خاتمه است. یادآوری می‌شود آقای علی اوجبی این کتاب را با چند نسخه تصحیح کرده و قرار است از سوی کتابخانه مجلس شورای اسلامی منتشر شود.

۱۴. داستان توس با قالبی روایی - داستانی منتشر

شد. در این کتاب سعی شده است با پرهیز از پرداختن به نکات تخصصی و فنی بیشتر به سوالات مردم پاسخ داده شود. این کتاب به همراه پوستری از آرامگاه فردوسی که نمایی از آرامگاه در برف است، در ایام نوروز به بازدید کنندگان تقدیم شد.

۱۵. دایرةالمعارف منظومه‌های کردی (جلد

دوم) با موضوع «شاهنامه فردوسی» به کوشش ایرج بهرامی در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران عرضه شد. ایرج بهرامی از محققان ادبیات، نسخه‌های خطی مربوط به منظومه‌های کردی شاهنامه فردوسی را از کشورهای مختلف جمع‌آوری کرده و در اختیار علاقه‌مندان و محققان قرار داده است. در سال ۱۳۸۳ جلد اول این

منظومه‌ها به چاپ رسید و امسال در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، جلد دوم *شاهنامه* کردی در بیان هفت خان رستم، داستان رستم و سهراب، رزم نمه رستم و سمسام شاه دیو به زبان کردی بوریانی که از بقایای زبان مادی است در ۲۰۰۰ صفحه عرض گردید.

۱۶. دیوان اشعار میرعبدالفتاح موسوی مراغی، به کوشش یوسف‌بیگ باباپور، تهران، نشر واحدی، ۱۳۸۴، نوزده + ۶۴۱ ص رقی.

میرعبدالفتاح موسوی مراغی متخلص به اشراق (در گذشته به سال ۱۱۷۵ ق.) از علمای نامدار مراغه و شیخ الاسلام آن شهر بود، اما منش عرفانی داشت و گهگاه شعر می‌سرود، چنان که مقداری غزل، مثنوی، ساقینامه و مرثیه از او بازمانده است که مصحح آنها را در این جا گردآورده و مقدمه‌ای سودمند بر آن افزوده است.

۱۷. دیوان کیوان کاشانی، تصحیح افشین عاطفی، کاشان، انتشارات همگام با هستی، ۱۳۸۴، ۲۰۸ ص.

حاج میرزا مهدی طبیب معروف به انیس‌الذاکرین و متخلص به «کیوان» از شاعران گمنام قرن سیزدهم هجری است که عمدتاً در مرثیه شهادت ائمه اطهار شعر می‌سروده است. دیوان او شامل چندین قطعه مثنوی «در نعت خواجه کاینات» و مناقب علی ابن ابیطالب و داستان مسلم بن عقیل و قیام امام حسین (ع) و ماجراهای دهه عاشورا و شهادت آن حضرت و یاران اوست، که با چند قصیده پایان می‌پذیرد.

۱۸. راهنمای دانشوران، در ضبط نامه‌ها، نسب‌ها و نسبت‌ها. سید علی‌اکبر برقی قمی [مرداد ۱۳۶۶ ش - ۱۲۷۸ ش]. مقدمه و پاورقی از: سید محمد باقر برقی. جلد ۲. دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم. (۷۲۴ ص + ۲۹۵ ص). فهرس این کتاب که از نمونه‌های قدیمی و خوب اینگونه فرهنگهای رجالی اختصاری در عصر حاضر است، نخستین بار در ۱۳۲۸ ش در چاپخانه‌ای دستی در قم به چاپ رسید [گویا چاپخانه دستی آقای سید محمد برقی، فرزند

مولف و صاحب کتابفروشی «نوبین» در قم] و اینک با رفع نواقص چاپ نخست و به اهتمام فرزند و مؤلف در ۲ جلد به چاپ می‌رسد. در تألیف این اثر از ۱۲۲ منبع استفاده شده است.

در پایان جلد دوم، ده فهرست مفید از کتاب استخراج شده (آیات و روایات، اشعار عربی، فارسی، اسامی انبیاء، اسامی ائمه معصومین، اعلام رجال، اعلام نسوان، کنی و القاب، تخلص‌ها، تیره‌ها، خاندان طوایف و قبایل، فهرست اماکن)

۱۹. رصد و تاریخ‌گذاری در ایران، جلیل اخوان زنجانی، تهران، انتشارات بهمن برنا، ۱۳۸۴، ۳۱۶ ص، نقشه، تصویر، جدول.

تعیین اوقات (روز، هفته، ماه، سال) و امور مربوط به آنها همواره مورد توجه بشر بوده است و در این زمینه از دیر باز تحقیقات گوناگون انجام گرفته است. در کتاب حاضر نصف النهار، گاهنبار، سده، نجوم مصری، انواع فصول، نوروز، سال یزدگردی، تقویم جلالی و دیگر اصطلاحات هیئت و نجوم ایرانی - اسلامی مورد بررسی قرار گرفته است.

۲۰. زندگی‌نامه حماسی فردوسی برای نوجوانان به قلم محمد حسینی برای مخاطبان کودک و نوجوان منتشر شد. کتاب به دنبال فردوسی از مجموع کتاب‌های تاریخی است که با موضوع معرفی مشاهیر ایران با تصاویری از ناهید کاظمی منتشر شده و خواننده را با فرهنگ و تمدن اساطیر کهن سال سرزمین ایران آشنا می‌کند.

۲۱. زندگی‌نامه و خدمات علمی و فرهنگی احمد بهمنیار کرمانی، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۸۴، ۲۲۸ ص رقی، تصویر.

استاد احمد بهمنیار کرمانی (۱۳۰۱ ق / ۱۲۶۲ ش تا ۱۳۳۴ ش) از استادان صاحب نظر و متبع، صاحب استعداد خدادادی و هوش سرشار، اهل کار و تحقیق و

زبانزد خاص و عام در ادب فارسی و عربی است که ماندش کمتر دیده شده است، و لذا بزرگداشت او (در ۲۹ آذر ۱۳۸۴) به همت انجمن آثار و مفاخر فرهنگی اقدامی ارزنده و درخور ستایش است. جزوه‌ای که به همین مناسبت چاپ و منتشر شد، خواننده را با احوال و آثار آن بزرگ آشنا می‌کند.

۲۲. زندگینامه و خدمات علمی و فرهنگی

استاد سیدجلال الدین آشتیانی، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، تهران، ۱۳۸۴، ۳۱۴ ص رقی.
انجمن آثار و مفاخر فرهنگی در نیمه دوم اسفند ۱۳۸۴ مراسمی یاد استاد سیدجلال الدین آشتیانی (۱۳۰۴ تا فروردین ۱۳۸۴) برگزار کرد، که با انتشار دفتری در گزارش احوال و معرفی آثار استاد، همراه بود. این دفتر که به کوشش «انجمن آثار» و شاگردان و ارادتمندان استاد در بزرگداشت او فراهم آمده است، مجموعه‌ای است آموزنده و پرمایه حاوی مقالات و تحقیقات خواندنی و آموختنی.

۲۳. زندگینامه و خدمات علمی و فرهنگی حاج

محمدآقا نخجوان، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، تهران، ۱۳۸۴، ۱۹۸ ص رقی.
در میان تحقیقات ایراندوستی که عمر و مال خود را بر سر شناخت فرهنگ ایران، مخصوصاً نسخه‌های خطی، و تهیه و حفظ و معرفی آنها گذشته‌اند، کمتر کسی به پای حاج محمد نخجوانی (۱۲۹۷ ق تا ۱۳۴۱ ش) می‌رسد. او دوره جوانی را به تحصیل و سفر و زیارت گذراند و در هر جا توانست به تهیه نسخ خطی پرداخت و کتابخانه‌ای عظیم - که درش به روی همگان باز بود - فراهم آورد. او همچنین در نسخه‌شناسی و شناخت انواع خطوط استاد بوده او کتابخانه عظیم و نفیس خود را به کتابخانه ملی تبریز اهدا کرد.

۲۴. سفرنامه قم. میرزا غلام حسین خان افضل

الملك . تصحيح زهرا اردستاني زائر. كنگرة بزرگداشت شخصیت حضرت فاطمه معصومه (علیها السلام) و

مکانت فرهنگی قم . مجموعه آثار شماره ۲۳. چاپ اول. ۱۳۸۴. ۳۱۲ صفحه

سفرنامه‌ای است به قم از زبان غلامحسین ادیب کرمانی ملقب به افضل الملك (۱۳۴۸ - ۱۳۷۹ هـ . ق) که در حقیقت گزارش سفر محمدتقی رکن الدوله است که به سال ۱۳۰۹ هـ . ق جهت به دست گرفتن حکومت فارس، از تهران به سمت شیراز حرکت کرد و فرزندانش در این سفر او را همراهی کردند. افضل الملك این سفرنامه را از زبان فرزند ارشد وی، اسدالله میرزا، نقل نموده است. به عبارت دیگر، غلام حسین خان ادیب اصلاً در این سفر حضور نداشته است، بلکه اطلاعاتی را که در مورد قم و منازل بین راه تهران تا قم، جمع آوری کرده بوده به خاطرات اسدالله میرزا در سفر از شهر تهران تا قم، اضافه نموده و این سفرنامه را از زبان او نقل و نگارش کرده است. کتاب توسط نویسنده، در سی جزء تنظیم شده است. بعد از بیان جریان سفر از تهران تا قم، بحث را با تاریخ قم آغاز و سپس به ترتیب به امام زادگان، مساجد، مدارس، ایلات، معارف، حکام، باغات، مزارع، قراء، بلوکات و چم‌های شهر قم پرداخته است. (ص ۷ مقدمه اثر)

متأسفانه درباره نسخه منحصر به فرد مورد استفاده در این تصحیح تنها به ذکر این که در کتابخانه مجلس نگهداری می‌شود اکتفا شده (بدون ذکر شماره نسخه). در کل اثری مفید است که با نواقصی، از جمله ذکر نکردن اعداد (مالیاتها و نفوس و ...) - که گویا در نسخه به خط سیاق بوده - منتشر شده است.

۲۵. شرح دو غزل منسوب به مولوی: نگاشته

محمد خاموش (نور بخش)، به کوشش یوسف بیگ باباپور، تهران، نشر پردیس، ۱۳۸۵، ۵۴ ص (گنجینه‌های خطی، ادبیات فارسی «۱»)

شرحی است به صبغة فلسفی و عرفانی بر دو غزل معمایی منسوب به مولوی از محمد خاموش، مشهور به نور بخش، از منتسبان فرقة نور بخشیه. غزل نخست با مطلع:

دوش وقت صبحدم بر چرخ پالان یافتم
در میان دانه خشخاش، سندان یافتم
آغاز شده است، و آغازینه غزل دوم چنین است:

در آشیان چرخ دو مرغان زیر کند
کاندر فضای رُبع زمین دانه می‌خورند

در تصحیح این شرح از دو نسخه خطی استفاده شده است: ۱. دستنویس شماره ۲/۴۱۱۰ کتابخانه مجلس شورای اسلامی، که در سال ۱۲۵۷ هـ. ق کتابت شده است. ۲. دستنویس شماره ۵/۴۶۵۰ کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران.

۲۶. فتحنامه سند معروف به چچنامه، علی بن حامد کوفی، تصحیح داود پوته، تهران، اساطیر، ۱۳۸۴، بیست و پنج + ۹۸۲ ص.

درباره تاریخ و چگونگی و رود اعراب مسلمان به سرزمین سند کتابهای مختلف به زبانهای عربی، فارسی و هندی نوشته شده است که چچنامه یا فتحنامه از آن جمله است. مؤلف کتاب، که در اصل به عربی بوده است، شناخته نیست، اما مسلم است که یکی از منابع عهده تحقیق درباره تاریخ آن منطقه تا رُبع اول قرن سوم بوده است. این کتاب را علی بن حامد کوفی (متولد سال ۵۵۵ ق) در سال ۶۱۳ ق به فارسی درآورده و منبعی ارجمند و کم‌نظیر در دسترس علاقه‌مندان قرار داده است.

۲۷. فرهنگ و یاد در اسلام در قرون وسطی،

به کوشش فرهاد دفتری و جوزف رمی، لندن، انتشارات تاوریس، ۲۰۰۳ / ۱۳۸۲، شانزده + ۴۶۴ ص.

بزرگداشت اندیشمندان و پژوهندگان، و چاپ یادنامه و نامواره گرامیداشتنامه برای آنان، روش پسندیده‌ای است که از سه قرن پیش در مغرب زمین رواج یافته است و هر روز ثمره تازه‌ای از آن به علاقه‌مندان عرضه می‌شود.

تازه‌ترین کار در این زمینه ارجنامه‌ای است که برای ویلفرد مادلونگ (۱۹۳۰ / ۱۳۰۹ استراسبورگ) خاورشناس و استاد علوم عربی در دانشگاه اکسفورد، فراهم آمده و در

بردارنده تازه‌ترین تحقیقات خاورشناسان درباره فرهنگ و تفکر اسلامی در قرون اولیه اسلام است.

۲۸. فضائل اهل البيت (ع) من كتاب فضائل

الصحابه. تألیف: ابی عبدالله احمد بن محمد بن حنبل (۲۴۱ هـ). استدراک: عبدالله بن احمد بن محمد بن حنبل (۲۹۰ هـ)، و ابی بکر احمد بن جعفر بن حمدان القطعی. التحقيق: محمد کاظم المحمودی. المجمع العالمی للتقريب بين المذاهب الاسلامیة. الطبعة الاولى. ۱۴۲۵ هـ. ق / ۲۰۰۴ م. ۴۰۰ صفحه (۲۸۸ ص + ۷ فهرست)

محقق نامبرده در این کار، احادیث مربوط به فضائل (/ مناقب) امام علی (ع)، حضرت فاطمه (س) و امامان حسن و حسین (علیهما السلام) را از کتاب «فضائل الصحابة» اثر امام احمد بن حنبل گردآوری و در دیگر منابع حدیثی جستجو کرده است.

چنین گزینش‌هایی از این کتاب گویا در میان بزرگان جماعت نیز مرسوم بوده چنانکه سماع‌ها و استنساخ‌هایی از آن به طور مجزا می‌شده که اکنون آثار آن در دست است (ر. ک: مقدمه. ص ۲۸ و ص ۲۶). به هر روی محقق محترم در گردآوری این کار بر سه کتاب زیر اعتماد و از روی آنها اثر حاضر را تدوین کرده است:

- ۱- فضائل الصحابة (چاپ دانشگاه «ام القرى» - مکه)
- ۲- چاپ مرحوم استاد سید عبدالعزیز طباطبایی از فضائل علی (ع) اثر امام احمد.
- ۳- چاپ جدید «مسند احمد» (چاپ «موسسه الرسالة» - بیروت)

در مقدمه کتاب پس از بیان برخی مباحث کلی درباره جایگاه اهل بیت در قرآن و سنت، به اختصار به ترجمه امام احمد و فرزندش عبدالله و ابوبکر قطعی (راوی از عبدالله بن احمد)، کتاب فضائل صحابه و فضائل علی (ع) و ارزش آن پرداخته شده و پس از بیان روش کار، احادیث (که تعداد آن ۴۵۷) آمده است (به همراه استخراج از دیگر منابع حدیثی در حدی گسترده).

۲۹. فهرست کتب خطی کتابخانه مرکزی

آستان قدس رضوی، محمد وفادار مرادی، مشهد، سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس، ۱۳۷۴، ۲۶۳ ص، تصویر.

کتابخانه آستان قدس رضوی در مشهد از غنی‌ترین کتابخانه‌های جهان است و مخصوصاً مجموعه‌ای غنی و گوناگون از کتب خطی در اختیار دارد که تاکنون بیست و سه جلد فهرست موضوعی آن تهیه و چاپ شده است، چنان که جلد حاضر که تازه‌ترین جلد فهرست نسخه‌های خطی است به «تجوید و قرائت» اختصاص دارد. این جلد با *ارشاد القاری* تألیف ملامصطفی قاری تبریزی آغاز می‌شود و به *وقوف القرآن* همو پایان می‌گیرد. در این جلد ۲۳۶ نسخه معرفی شده‌اند.

۳۰. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه

مؤسسه آیه الله العظمی بروجردی (قم)، سیداحمد حسینی اشکوری، قم، مجمع ذخایر اسلامی، ۱۳۸۴، دو جلد، ۴۶۶ + ۹۹ ص، تصویر

نمونه‌های منتخب. مرحوم آیت‌الله العظمی حاجی آقا حسین طباطبایی بروجرد، در دوره زعامت خود منشا آثار خیر بسیار در داخل و خارج ایران بود، که مؤسسه او در قم از آن جمله است. این مؤسسه دارای شمار انبوهی از نسخه‌های خطی نفیس و کمیاب است که فهرست ۶۲۳ عنوان از آنها در این مجموعه فراهم آمده است.

۳۱. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه

خان (یزد)، سیداحمد حسینی اشکوری، قم، مجمع ذخایر اسلامی، ۱۳۸۴، ۱۲۷ ص، تصویر.

مدرسه خان یزد، که از مدارس معتبر قدیم یزد است، دارای کتابخانه بزرگی است که بیش از ده هزار جلد نسخه چاپی و صد و سی نسخه خطی در آن نگهداری می‌شود. کتاب حاضر صورت نسخه‌های خطی آن است که با *تحفة الملوک* سید جعفر کشفی آغاز می‌شود و به *روضه الصفای* میرخواند پایان می‌گیرد.

۳۲. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه

صدر بازار (اصفهان)، سیدجعفر حسینی اشکوری، قم، مجمع ذخایر اسلامی، ۱۳۸۴، ۲۴۴ ص، تصویر.

مدرسه صدر بازار اصفهان از مدارس علمیه‌ای است که به روزگار فتحعلی شاه به همت حاجی محمدحسین خان صدر بنیان نهاده شده، و در سال ۱۳۶۳ دارای کتابخانه‌ای شده است که بالغ بر سیزده هزار عنوان چاپ و ۱۱۰۰ عنوان نسخه خطی دارد. استاد حاج سید جعفر حسینی اشکوری که در زمینه فهرست‌نویسی نسخ تبحر تمام دارد، فهرست ۳۵۰ عنوان از نسخه‌های خطی کتابخانه را در این جا گرد آورده است.

۳۳. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه

صدر خواجه (اصفهان)، سیدجعفر حسینی اشکوری، قم، ۱۳۸۴، ۹۶ ص، تصویر.

حاجی محمدحسین خان صدر اصفهانی از رجال خیر اوایل دوره قاجار، بانی بسیار آثار خیر، از جمله چندین مسجد و مدرسه و کتابخانه است که مدرسه صدر خواجه در اصفهان از آن جمله است. کتابخانه این مدرسه دارای چند هزار جلد کتاب چاپی و ۱۰۴ نسخه خطی در علوم اسلامی است که فهرست آنها در این کتاب به دست داده شده است.

۳۴. فهرست نسخه‌های کتابخانه سریزدی

(مسجد حظیره)، سید جعفر حسینی اشکوری، قم، مجمع ذخایر اسلامی، ۱۳۸۴، ۲۳۵ ص، تصویر.

در سال ۱۳۴۹ ش در جای مدرسه عبدالرحیم خان که ویرانه شده بود، به همت آیت الله صدوقی مدرسه تازه‌ای بنیان نهاده شد و کتابخانه آن به نام کتابخانه سریزدی شهرت یافت. این کتابخانه دارای شمار قابل توجهی کتاب خطی و چاپی است، که مشخصات نسخه‌های خطی آن بر حسب ترتیب الفبایی عنوانها در این فهرست ذکر شده است.

۳۵. قصص الانبیاء، شیخ ابوالحسن بن الهیصم

بوشنجی، ترجمه محمد بن اسعد بن عبدالله تستری، تصحیح و تحقیق: دکتر سید عباس محمدزاده، مشهد، دانشگاه فردوسی، ۱۳۸۴، ۶۶۲ص، تصویر.

در قرآن کریم از بدایت آفرینش و پیامبران بزرگ به اجمال یاد شده است، و لذا آگاهی ما از احوال ایشان بس اندک است و آنچه می‌دانیم به طور پراکنده فراهم آمده است. شیخ ابوالحسن بوشنجی / پوشنگی، در نیمه اول قرن هشتم هجری شرح احوال آنان را از منابع گوناگون فراهم آورده و قصص الانبیاء را به صورت جامعترین تذکره‌های پیامبران تدوین کرده است، و محمد بن اسعد حنفی تستری، که در روزگار اولجایتو می‌زیسته، آن را از عربی به فارسی درآورده است. این کتاب بعداً منبع کتب مهمی همچون طبقات ناصری قرار گرفته است. مقدمه مشیح مصحح بر فایده کتاب می‌افزاید.

۳۶. قواعد السلاطین: تألیف سید محمد عبدالحسیب بن سید احمد علوی عاملی (درگذشته به سال ۱۱۲۱ هـ. ق): به کوشش رسول جعفریان، تهران، کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۴، ۲۴۳ص.

مؤلف کتاب، میرزا عبدالحسیب علوی، از سلسله سادات علوی عاملی و نواده میرداماد، حکیم پرآوازه دوره صفوی، مؤلف آثاری چون عرش الایقان فی شرح تقویم الایمان، تقدیس الانبیاء و تمجید الاوصیاء، غوامض الصلاة، سدره المنتهی و العطیة العظمی و ... است.

قواعد السلاطین در امتداد یک سنت تألیفی در زمینه سیاست، که اصطلاحاً موسوم به عنوان سیاست‌نامه نگاری است، در دوازده به رشته تألیف درآمده و به شاه سلیمان صفوی (م: ۱۱۰۴ هـ. ق) اتحاف شده است.

این کتاب به دلیل اشتغال بر اطلاعاتی تازه از زندگی خاندان میرداماد و میر سید احمد علوی و ارتباط خاندان کرکی با حکومت صفوی، از اهمیت و ارزش برخوردار است.

تحقیق و تصحیح کتاب بر پایه یگانه نسخه شناخته شده آن، که به شماره ۵۱۶ (از مجموعه اهدایی سید محمد صادق طباطبایی) در کتابخانه مجلس شورای

اسلامی محفوظ است، صورت گرفته است. بیست صفحه از کتاب به مقدمه مصحح اختصاص یافته و عناوین آن عبارتند از: خاندان سید عبدالحسیب علوی، عبدالحسیب علوی فاطمی، آثار عبدالحسیب علوی فاطمی، فرزندان عبدالحسیب، قواعد السلاطین و جایگاه آن در متون سیاسی دوره صفوی، نسخه مورد استفاده. نمایه کتاب، مشتمل بر آیات، احادیث، ابیات و مصراعها، نامها و کتابنامه است.

۳۷. کاوه، مقدمه و فهرست مندرجات از: ایرج افشار، به اهتمام عبدالکریم جریزه‌دار، تهران، اساطیر، ۱۳۸۴، سی و دو + ۰۰۷ ص رحلی، تصویر.

در سالهای ۱۲۹۵ تا ۱۳۰۱ شمسی توسط ایرانیان مقیم برلن نشریه‌ای به نام کاوه انتشار یافت که نقشی تأثیرگذار در تاریخ فرهنگی و اجتماعی آن ایفا کرد. انتشار این نشریه، که به طور کج‌دار و مریز منتشر می‌شد، «یک واقعه مهم در تاریخ مطبوعات سیاسی و مخصوصاً میان تجدید طلبان بود، و نیز نمونه ممتاز و جدی مجلات تاریخی، ادبی و پژوهشی ایران» به شمار می‌رفت. اما مدتهاست که نایاب و دور از دسترس است. لذا تجدید چاپ آن در یک مجموعه اقدام ارزنده‌ای است در جهت آشنایی با سیرتفکرات اجتماعی و فعالیت‌های ادبی و تحقیقی ایرانیان در سرآغاز قرن حاضر.

۳۸. علم در ایران و شرق باستان، ترجمه و تحشیه همایون صنعتی زاده، تهران، نشر قطره (و) دانشگاه شهید باهنر کرمان، ۱۳۸۴، بیست و نه + ۱۹۶ ص، تصویر، طرح، جدول.

از سابقه علم در ایران روزگار مادها و هخامنشیان هیچ منبع مکتوبی در دست نیست، با وجود این، بر اثر تحقیقات فرنگیها بسیاری از نکات تاریک تاریخ علم در ایران باستان روشن شده است، بویژه در زمینه هیئت و نجوم که محور اصلی این کتاب است. کتاب از چهار بخش تشکیل شده است: زمان سنجی و گاهشماری کهن ایرانی، نجوم و گاهشماری و تاریخ گذاری در مصر، تاریخ

گذاری هخامنشی و منابع بابلی، نجوم در هندوستان، که ضمن بیست مقاله تحقیقی تشریح و تبیین شده‌اند. کوشش مترجم در خور تقدیر است.

۳۹. مرآة الشرق، موسوعة تراجم اعلام الشيعة الامامية في القرن الثالث عشر و الرابع عشر. صدر الاسلام محمد امين الامامی الخوئی. تصحیح و تقدیم: علی الصدرائی الخوئی. اشراف: السيد محمود المرعشی النجفی. کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره). قم الطبعة الاولى. ۱۳۸۵ ش / ۱۴۲۷ ق. جلد ۱۴۰۷ صفحه + فهرس متعدّد.

کتاب رجالی فهمی است دربارهٔ رجال امالی مذهب دو قرن سیزدهم و چهاردهم که دانشمند خوئی معاصر، مرحوم صدر الاسلام خوئی تدوین کرده بود و به صورت خطی (به خط مؤلف) باقی بوده (اکنون دستنویس آن در کنار بسیاری دیگر از آثار آن مرحوم، در خزانه ارزشمند کتابخانه مرعشی قم نگهداری می‌شود) که دانشور خوئی دیگر به احیاء آن همت گماشت. مرآة الشرق مفصل‌ترین تألیف مرحوم صدر الاسلام بوده که اواخر عمرش به تکمیل آن اشتغال داشته است و از نمونه‌های خوب و مفید در موضوع خود به شمار می‌رود.

کتاب با پیشگفتاری از جناب دکتر مرعشی دربارهٔ این کار، و مقدمه‌ای فاضلانه از مصحح دربارهٔ خاندان مؤلف و آثار ایشان، خود او و آثارش و چگونگی تصحیح این اثر آغاز می‌شود و آن گاه متن کتاب که به ترتیب الفبایی است (نوعی خاص از نظم الفبایی) آمده است. در تصحیح، از سه نسخه اصلی کتاب (که یکی نزد فرزند مؤلف و در مورد دیگر در کتابخانه مرعشی قم است) و نیز دو کتاب دیگر مؤلف (به عنوان کتابهای مشورتی) بهره برده شده است. با پایان یافتن متن در صفحه ۱۴۰۷، فهرس فنی (آیات و روایات، اشعار فارسی، اشعار عربی، اعلام، کتابها، مکان‌ها) آمده که استفاده از کتاب را بسیار آسان‌تر می‌کند.

۴۰. مرآت المعانی به انضمام گزیده سیر العارفین: از جمالی دهلوی (ف: ۲۴۹)، به تصحیح و

مقدمه نصرالله پورجوادی، تهران، انتشارات حقیقت، ۱۳۸۴، ۱۶۲ ص.

مثنوی مرآت المعانی یکی از آثار منظوم شاعر پارسی‌گوی هند، حامد بن فضل الله جمالی، مشهور به جمالی دهلوی (۸۶۲ - ۹۴۲ هـ . ق) و از نوع تعریف نامه‌هایی است که در باب الفاظ و اصطلاحات شعر صوفیانه پارسی، نظیر زلف و روی، چشم و ابرو، خط و خال، می و میخانه و خرابات نوشته و سروده شده است. مرآت المعانی مشتمل بر چند دسته از الفاظ و اصطلاحات است: ۱. الفاظی که معانی رمزی آنها به توضیح پیوسته است. ۲. الفاظ مربوط به میخانه و می‌خواری. ۳. الفاظ مربوط به بت‌پرستی. ۳. الفاظ مربوط به احوال و مقامات، که جزو اصطلاحات کلاسیک تصوّف است.

مثنوی مرآت المعانی همراه با مقدمه، حواشی و یادداشتهای مرحوم دکتر حمیدالدین، محقق هندی - پاکستانی (م: ۱۹۷۹ م) و تصویر چهار نسخه خطی آن به اهتمام گوکل آلبای یکی در سال ۱۹۸۴ م به صورت فاکسیمیله در هاروارد چاپ شده، و ترجمه انگلیسی آن نیز به اهتمام دکتر اصغر سید غراب (استاد زبان فارسی در دانشگاه لیدن) در سال ۲۰۰۲ م در کوستامسا (انتشارات مزدا) به چاپ رسیده است.

متن حاضر از مثنوی مرآت المعانی بر اساس شش نسخه خطی دستنویس کتابخانه رضا «رامپور»، دو نسخه از کتابخانه گنج بخش «اسلام آباد» و سه نسخه از کتابخانه دانشگاه پنجاب «لاهور» مورد تصحیح و تحقیق قرار گرفته است.

۴۱. مکاتیب قطب بن محی (قرن ۹ هـ)، نشر

قائم آل محمد (ص) قم، ۷۷۶ هـ، وزیری
این اثر مشتمل است بر نامه‌های اخلاقی و عرفانی مطابق شرع اسلامی. این کتاب دو بار تلخیص شده یکی توسط فیض کاشانی به نام منتخب مکاتیب قطب‌الدین محیی و دوم ملاحیب‌الله شریف کاشانی آن را به نام احسن الترتیب فی نظم درر المکاتیب تلخیص کرده

است. مکاتیب شیخ عبدالله قطب بن محی، مورد توجه و استفاده عالمانی چون شیخ نورالله شوشتری و علامه مجلسی بوده است.

این مکاتیب مشتمل بر ۵۰۰ نامه فارسی که وی برخی را برای عموم مردم و برخی را برای خواص و مریدان خود نوشته است.

۴۲. منقذ المنافع فی شرح المختصر النافع.

مولی حبیب الله شریف کاشانی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۴، ۷۱۱ ص.

مُلا حبیب الله شریف کاشانی (درگذشته به سال ۱۳۴۰ ق) از علمای بزرگ عصر، و فقیهی عالم و متبحر بوده است، چنان که از همین کتاب مفصل برمی آید. منقذ المنافع مشتمل بر چند جلد است که هر جلد آن به یک مقوله فقهی اختصاص دارد، و کتاب حاضر جزء اول آن در باب «طهارت» است که ضمن آن همه نکات مربوط به طهارت به دقت تبیین شده است.

۴۳. مولانا صحبت می کند

عنوان اصلی:

Mesnevi'den Hikmet ve Hikayeler:
Mevlana Konusuyor

نویسنده: جهان او کویوچو

*(Cihan Okuyucu)

ناشر: انتشارات بیلگه (Bilge) استانبول - ۲۰۰۶ /

تعداد صفحات: ۳۵۹

کتاب علاوه بر یک مقدمه کوتاه از شانزده بخش تشکیل شده است.

نویسنده در مقدمه کتاب (صص ۸ - ۷) از روند تدوین «مثنوی» سخن به میان می آورد که یک شب حسام الدین چلبی جسارت عرض حال به مولای خود پیدا می کند و ضمن سخن از «الهی نامه» عطار و «معارف نامه» بهاء ولد، از مولانا می خواهد که همانند آنان اثری به یادگار بگذارد... مولانا درخواست حسام الدین را می پذیرد و بدین طریق «مثنوی» تکوین می یابد.

(نویسنده در تألیف این اثر از «ترجمه منظوم نحیفی» (ویرایش چلبی اوغلی، استانبول: ۱۹۶۷ استفاده کرده است.)

جهان او کویوچو در حال حاضر در دانشگاه فاتح ریاست گروه زبان و ادبیات ترکی را عهده دار است.

۴۴. همایون نامه (تاریخ منظوم حکیم زجاجی).

حکیم زجاجی، تصحیح: علی پیرنیا، تهران، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، ۲ جلد، ۱۳۸۶ ص.

راهی که حکیم ابوالقاسم فردوسی با سرودن شاهنامه در جهت گزارش تاریخ و احیای آثار کهن در پیش گرفت، سرمشق بسیاری از دانشمندان و شاعران واقع شد که حاصل پژوهشها و یافته های خود را به صورتهای منظوم و مثنوی تحریر کردند و بر غنای ذخایر تاریخ افزودند. همایون نامه، سروده شاعری به نام حکیم زجاجی تبریزی که به پیروی شاهنامه سروده شده است ادامه همین کتاب گرانسنگ است که نزدیک به شصت هزار بیت از آن در بحر متقارب، باقی مانده است. نسخه چاپ شده با پیکار مهلب و جنبش مختار ثقفی آغاز می شود و به «رزم ارسلان با برادرش محمد» از سلاطین سلجوقی پایان می یابد. این شاعر حکیم در قرن هفتم می زیسته و مثنوی خود را ظاهراً میان سالهای ۶۷۵ تا ۶۸۰ سروده است.

۴۵. یشت فرزانیگی: جشن نامه دکتر محسن

ابوالقاسمی، به کوشش سیروس نصرالله زاده و عسکر بهرامی، تهران، هرمس، ۱۳۸۴، یازده + ۴۹۴ ص، تصویر.

استاد دکتر محسن ابوالقاسم (متولد سال ۱۳۱۵ در ملایر)، دانش آموخته انگلستان و استاد زبان و ادبیات ایران باستان، از شخصیت های علمی کم مانند و صاحب آثار ارزنده است. دوستان و شاگردانش در جهت بزرگداشت این استاد کم نظیر مجموعه حاضر را فراهم آورده اند که حاصل تازه ترین تحقیقات آنان در زمینه های ایرانشناسی، زیانشناسی، اسطوره، تاریخ، ادب و عرفان است، و انتشارات هرمس آن را به بهترین شکل چاپ کرده است.

